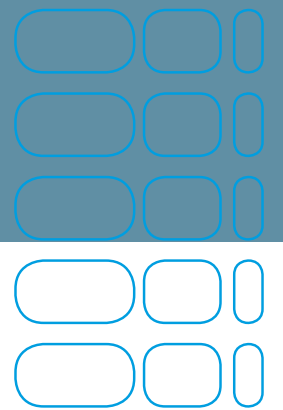

ביטוח חיים

תוכן עניינים

4.....	מבוא.....
6.....	1. מבנה ענף ביטוח החיים.....
8.....	2. מאפייני פעילות.....
8.....	רווח מעסקי ביטוח חיים.....
11.....	פרמיות לביטוח חיים.....
14.....	עתודות ביטוח חיים.....
16.....	דמי ניהול בפוליסות לביטוח חיים.....
20.....	עמלות לסוכנים והוצאות אחרות בביטוח חיים.....
22.....	תכניות לביטוח חיים.....
24.....	תיק הנכסים בביטוח חיים.....
26.....	תשואות חברות הביטוח.....
31.....	3. ניהול סיכונים.....
31.....	ביטוח משנה.....
32.....	פדיון של פוליסות.....
33.....	ביטול פוליסות וסילוקן.....

לוחות

6.....	התפלגות נתח השוק בין חברות הביטוח בשנת 2005.....	לוח ג-1
7.....	תוצאות מדדי הריכוזיות של חברות הביטוח בענף ביטוח החיים בשנת 2005.....	לוח ג-2
10.....	רווח מעסקי ביטוח חיים בשנים 2003-2005, שיעורי השינוי ברווח ונתח השוק בשנת 2005.....	לוח ג-3
11.....	פרמיות לביטוח חיים לפי חברות ביטוח בשנים 2003-2005.....	לוח ג-4
15.....	נתח שוק חברות הביטוח - עתודות ביטוח בתיק משתתף ברווחים בשנים 2003-2005.....	לוח ג-5
16.....	נתח שוק חברות - עתודות ביטוח חיים - תיק מבטיח תשואה.....	לוח ג-6
18.....	הכנסות מדמי ניהול ורווחים בביטוח חיים בתיק משתתף ברווחים לפי חברות ביטוח ושיעור ההכנסות מדמי ניהול מתוך הרווח מעסקי ביטוח חיים בשנים 2003-2005.....	לוח ג-7
19.....	שיעור רווח מעסקי ביטוח חיים מסך עתודות ביטוח חיים לפי חברות ביטוח בשנים 2002-2005.....	לוח ג-8
20.....	שיעור דמי העמלה לסוכנים מהפרמיות בביטוח חיים בשנים 2003-2005.....	לוח ג-9
21.....	שיעור הוצאות הנהלה וכלליות מתוך סך העתודות ותביעות תלויות בביטוח חיים לפי חברות בשנים 2003-2005.....	לוח ג-10
23.....	פרמיות ברוטו על פי סוגי הביטוח בשנים 2003-2005 ושיעורי השינוי.....	לוח ג-11

26.....	התפלגות תיק הנכסים בביטוח חיים בשנים 2005-2003	לוח ג-12
	תיק משתתף ברווחים - תשואה משוקללת ברוטו, תשואה משוקללת נטו ודמי ניהול	לוח ג-13
27.....	בשנים 2005-2000	
28.....	תשואות ברוטו, נטו והתשואה הממוצעת בשנים 2005-2000 לפי חברות ביטוח	לוח ג-14
28.....	תשואות ברוטו גבוהות ונמוכות בשנים 2005-2000	לוח ג-15
31.....	פרמיות בשייר מתוך סך הפרמיות בביטוח חיים בשנים 2005-2000	לוח ג-16
	סכומי פדיונות בביטוח חיים ושיעור פוליסות שנפדו מתוך עתודה ממוצעת	לוח ג-17
32.....	בשנים 2003-2005	
33.....	שיעור פוליסות מבוטלות ומסולקות מסך הפוליסות שהונפקו בשנים 2005-2000	לוח ג-18

תרשימים

13.....	נתח שוק הפרמיות בגין שנת חיתום 2005 לעומת שנות חיתום קודמות	תרשים ג-1
	שיעור דמי הניהול מתכניות ביטוח חיים בתיק משתתף ברווחים מתוך סך הרווחים	תרשים ג-2
17.....	מעסקי ביטוח חיים בשנים 2005-2003	
	הוצאות הנהלה וכלליות ועמלות לסוכנים מול העתודות ותביעות תלויות	תרשים ג-3
22.....	בביטוח חיים לפי חברות בשנת 2005	
24.....	פרמיות ברוטו על פי סוגי ביטוחי חיים בשנת 2005	תרשים ג-4
	התפלגות תיק הנכסים בענף ביטוח החיים בין תיק משתתף ברווחים לתיק מבטיח	תרשים ג-5
25.....	תשואה בשנים 2005-2001	
29.....	התפתחות התשואות ברוטו בתיק משתתף ברווחים (קרן י') בשנת 2005	תרשים ג-6

מחלקת ביטוח חיים באגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון מטפלת במגוון נושאים הקשורים בהסדרה של חברות ושל סוכני ביטוח בתחום ביטוח החיים ובפיקוח עליהם. בין השאר המחלקה אחראית לבדיקת תכניות ביטוח חיים המוגשות לאישור המפקח על הביטוח.

ענף ביטוח החיים מונה 14 חברות¹, מתוכן חמש המחזיקות בכ-95% מסך נתח השוק, הן מבחינת היקף הנכסים והן מבחינת תקבולי הפרמיות.

לעומת שנת 2004 חלה בשנת 2005 עלייה של כ-12% ברווחי ענף ביטוח החיים, בעיקר עקב העלייה בתשואות שהושגו על הנכסים בביטוח חיים. עליות אלו הביאו לידי עלייה בהיקף דמי הניהול שנגבו ב-2005 לעומת 2004. שיעור דמי הניהול מתוך סך הרווח מעסקי ביטוח חיים עלה ל-67.5% (לעומת 51% בשנת 2004). שיעור הרווח הממוצע מסך העתודות בענף זה עומד על כ-2%, בדומה לשנים קודמות.

תיק נכסי ביטוח חיים של חברות הביטוח מורכב מתיק מבטיח תשואה ומתיק משתתף ברווחים. תיק מבטיח תשואה הוא תיק הנכסים בגין פוליסות שהופקו עד סוף שנת 1991 והובטחה בהן תשואה קבועה על השקעות המבוטחים על-ידי השקעת כספי החיסכון באג"ח ממשלתיות מיועדות (אג"ח ח"ץ). תיק משתתף ברווחים הוא תיק הנכסים בגין פוליסות משתתפות ברווחים ששיווקן החל בשנת 1992 בעקבות הפסקת הנפקת אג"ח מיועדות על-ידי הממשלה. התשואה בהן נגזרת מהתשואות שהצליחה החברה להשיג בשוק ההון על נכסיה בתיק המשתתף ברווחים, ועיקר הכספים מושקעים בקרן המכונה קרן י' (הסבר על הקרנות בחלק 2 להלן).

בשנת 2005 השיגו חברות הביטוח תשואה ברוטו ממוצעת של כ-14.9% על התיק המשתתף ברווחים. סך הנכסים בביטוח חיים גדל רגלית ל-122 מיליארד ₪. כספי התיק המשתתף מהווים 61% מתוכו.

בעקבות הרפורמה בשוק המוצרים לביטוח חיים ובמבנה העמלות לסוכנים (השטחת עמלות לאורך חיי הפוליסה), החל בשנת 2004 הופסק שיווקם של מוצרים ישנים כדוגמת 'עדיף' ו'מעורב', ובמקומם החלו החברות לשווק תכניות ביטוח חדשות שהפרמיה בהן מחולקת לשלושה רכיבים – חיסכון, הוצאות וכיסוי ביטוחי (להלן 'פוליסות חדשות'). כספי החיסכון בגין הפוליסות החדשות נצברים בתיק משתתף ברווחים חדש המכונה קרן י' החדשה.

1. ובהן 'דקלה' – חברה בעלת רישיון בענף ביטוח חיים. חברה זו פועלת בתחום הביטוח הסייעודי בלבד. הנתונים המוצגים בפרק זה אינם כוללים אותה. כמו כן, במהלך שנת 2006 כל עסקי ביטוח החיים שהתנהלו בחברת אריה הועברו לחברת כלל, ואילו לחברת אריה הועברו כל עסקי ביטוחי הבריאות של חברת כלל, ושמה שונה ל'כלל בריאות'.

סך הפרמיות בביטוח חיים בשנת 2005 עמד על כ-15 מיליארד ₪. סך הפרמיה הכוללת במוצרים החדשים עומדת על כ-1,923 מיליון ₪, ועיקר הפרמיות עדיין נובעות מהמוצרים הישנים ששווקו עד סוף שנת 2003 ('עדיף' ו'מעורב', כ-72%). כמו כן נמשכת מגמת הירידה בשיעור העמלות לסוכנים שהחלה בשנת 2004 בעקבות המגמה להשטחת העמלות לרמה של 11% בלבד מתוך הפרמיות לעומת 16% בשנת 2003.

1.00 מבנה ענף ביטוח החיים

ענף ביטוח החיים מאופיין בריכוזיות גבוהה יחסית: חמש קבוצות הגדולות מחזיקות בכ-95% הן מסך הפרמיות ברוטו והן מסך הנכסים בביטוח חיים.

לוח ג-1

התפלגות נתח השוק בין חברות הביטוח בשנת 2005
(באחוזים)

שם הקבוצה	התפלגות הנכסים בענף ביטוח חיים		התפלגות הפרמיות ברוטו בענף ביטוח חיים	
	2005	2004	2005	2004
קבוצת מגדל	35.9	35.9	32.7	30.6
קבוצת כלל	22.9	22.9	23.1	23.2
קבוצת הפניקס	16.1	16.1	16.3	16.1
קבוצת הראל	13.3	13.4	13.6	16.1
מנורה	8.7	8.6	9.4	9.4
אחר	3.2	3.2	4.9	4.7
סך הכול	100.0	100.0	100.0	100.0

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון
אחר: כולל את החברות 'הכשרת הישוב', 'איילון', 'אליהו', 'ביטוח ישיר' ו-AIG

מלוח ג-1 עולה כי 'קבוצת מגדל' שומרת על מעמדה כחברה בעלת נתח השוק הגדול ביותר; ובחינת הנתונים לשנת 2005 בהשוואה לשנת 2004 מראה כי לא חל שינוי של ממש בנתחי השוק של הקבוצות והחברות. נוסף על כך, נראה כי רכישת קרנות הפנסיה החדשות על-ידי חברות הביטוח צפויה לגרום לשינויים בהתפלגות בד בבד עם הגדלת יכולת חברות הביטוח לשווק מוצרי ביטוח משלימים לעמיתי קרנות הפנסיה שבניהולן.

לצורך בחינת הריכוזיות בענף ביטוח החיים השתמשנו בשני מדדים:

1. מדד הרפינדל-הירשמן (מדד HHI) – מדד זה מחושב כסכום ריבועי נתח השוק של כל חברות הביטוח מתוך סך הנכסים בתיק המשתתף ברווחים.
2. מדד CR3 – מדד זה מסכם את נתח השוק של חמש קבוצות הביטוח הגדולות מסך הנכסים בתיק המשתתף ברווחים.
3. מדד CR5 – מדד זה מסכם את נתח השוק של חמש קבוצות הביטוח הגדולות מסך הנכסים בתיק המשתתף ברווחים.

לוח ג-2

תוצאות מדדי הריכוזיות של חברות הביטוח בענף ביטוח החיים בשנת 2005

שנת 2005	מדד
0.231	הרפינדל-הירשמן
74.7	CR3
96.8	CR5

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

בהשוואה לשנים 2003 ו-2004 לא חל שינוי של ממש בתוצאות מדדי הריכוזיות של חברות הביטוח בענף ביטוח החיים.

200 מאפייני פעילות

בחלק זה ינותח ענף ביטוח החיים בהיבטים אחדים המתארים את היקף הפעילות: רווח מעסקי ביטוח חיים, פרמיות, עתודות, דמי ניהול ועמלות. עוד ינותח היקף השיווק של תכניות לביטוח חיים. החל בשנת 2004 חל שינוי מבני בפוליסות לביטוח חיים. שינוי זה השפיע על היקף הפעילות של חברות הביטוח במרבית הפרמטרים הנסקרים להלן. התכניות החדשות נבדלות לא רק ברמת דמי הניהול בהן, אלא גם בהיקף העמלות המשולם בגין לסוכן הביטוח ואף ברמת הרווחיות הגלומה בהן.

רווח מעסקי ביטוח חיים

להלן מקורות ההכנסה בענף ביטוח החיים:

- 1. מרווח ריבית הנובע מתיק ביטוח חיים מבטיח תשואה** – כנגד עתודות הביטוח בגין תכניות ביטוח שהונפקו מראשית שנות השישים ועד שנת 1991, חברות הביטוח זכאיות לרכוש איגרות חוב ממשלתיות מיועדות. איגרות אלו מכונות גם אג"ח ח"ץ. אלו הן איגרות צמודות מדד, והן מבטיחות תשואה שנעה מ-6.2% (בק-רנות א'ב' – קרנות שהיו פתוחות לקבלת מבוטחים חדשים בשנים 1962–1976), דרך 5.2% (קרנות ג'ו' – קרנות שהיו פתוחות לקבלת מבוטחים חדשים בשנים 1976–1988) ועד 4% (קרנות ז'ח' – קרנות שהיו פתוחות לקבלת מבוטחים חדשים בשנים 1988–1989). התשואה שהובטחה למבוטחים באותן פוליסות נמוכה בכ-1% מתשואת איגרות החוב המיועדות. לפיכך לחברות הביטוח יש רווח קבוע של כ-1% מעתודות הביטוח מבטיחות התשואה.
- 2. דמי ניהול מהתיק המשתתף ברווחים** – בגין תכניות ביטוח חיים המשתתפות ברווחים שהונפקו החל בשנת 1991 ועד סוף שנת 2003, חברות הביטוח רשאיות לגבות דמי ניהול שנתיים מהנכסים הצבורים בשיעור 0.6% מסך הנכסים בתוספת 15% מרווחי ההשקעות. בתכניות חדשות שהונפקו החל בשנת 2004 נקבע כי דמי הניהול בגין ניהול החיסכון יהיו קבועים בלבד, בלי תלות בתוצאות ההשקעה. כך יכול שיעור דמי הניהול המותר לגבייה להגיע עד 1% לשנה או עד שיעור גבוה יותר שאישר המפקח על הביטוח, אך לא יותר מ-2% לשנה, כפוף להפחתת דמי הניהול מהפרמיה (ראה סעיף 3 להלן).
- 3. דמי ניהול מפרמיה** – בתכניות ביטוח חיים משתתפות ברווחים שהונפקו עד סוף שנת 2003, פרמיית ביטוח החיים מורכבת בדרך כלל מפרמיית החיסכון, מפרמיית הסיכון ומרכיב ההוצאות מהפרמיה השוטפת. רכיב ההוצאות מהפרמיה השוטפת מהווה את רכיב דמי הניהול מפרמיה. בתכניות החדשות המונפקות החל בינואר 2004 בוצעה הפרדה בין רכיב הריסק לרכיב ההוצאות, וירד שיעור ההוצאות המקסימלי מתוך הפרמיה (לא כולל רכיב הריסק) לשיעור קבוע של 11% או לחלופין לשיעור מדורג המתחיל ב-13%, ולאורך שנים אחדות יורד בהדרגתיות, כך ששיעור דמי הניהול הממוצע לא יעלה על 11%.
- 4. דמי ניהול חשבון² ותוספת³ תת-שנתיות³** – בפוליסות שהונפקו עד סוף 2003 נגבה גורם פוליסה (כ-16 ש' לכל פוליסה, נכון לשנת 2003) ותת-שנתיות. ואולם, בפוליסות המונפקות מאז 2004 לא אושר לגבות גורם

2. דמי ניהול חשבון, המכונים גם 'גורם פוליסה' – תשלום כספי קבוע אשר נגבה נוסף על הפרמיה ואינו תלוי בסכום הביטוח ובמשך תקופת הביטוח.

3. תת-שנתיות – תוספת למחיר המבטאת את עלות פריסת הפרמיה השנתית לתשלומים חודשיים, רבעוניים או חצי שנתיים.

פוליסה בתכניות ביטוח המאושרות כקופות ביטוח אלא רק בתכניות פרט (שגם בהן ירד גורם הפוליסה לכ-12 ש' לפוליסה).

5. **רווח ביטוחי מהכסויים הכלולים בפוליסה כגון ריסק מוות ואבדן כושר עבודה** – אם הפרמיה המצרפית מכל המבוטחים בכיסויים השונים הכלולים בפוליסה עולה על עלות כיסוי התביעות בשל אותם הכיסויים נוצר לחברות רווח נוסף.

6. **רווח מערכי פדיון** – משיכת כספים בידי מבוטח טרם תום תקופת הביטוח נושאת עמה על פי רוב קנס. המבוטח מקבל את כספו בערכי פדיון הנמוכים מהסכום שצבר במועד המשיכה. שיעור הקנס תלוי בסוג תכנית הביטוח (מנהלים או פרט, 'עדיף', 'מעורב' או פוליסה חדשה), בוותק שצבר בתכנית וכן בנסיבות המשיכה המוקדמת (עזיבת עבודה, פיטורין וכו').

להלן רכיבי ההוצאות בענף ביטוח החיים:

1. **תשלומי תביעות למבוטחים** – בקורות המקרה הביטוחי, כגון מוות או אבדן כושר עבודה, על חברת הביטוח לשלם את סכומי הביטוח למבוטחיה.

2. **עמלות לסוכנים** – העלות המרכזית בניהול מערך ביטוח החיים היא תשלום העמלות לסוכני הביטוח בשל שיווק הפוליסות, שימור תיק המבוטחים והטיפול בגביית הפרמיות. בפוליסות שהונפקו עד שנת 2004 חלק הארי של העמלות שולם לסוכנים בשנת החיתום של הפוליסה ובשנה העוקבת. בפוליסות המונפקות החל בשנת החיתום 2004 קיימת פריסה של העמלות לסוכנים שווה בשווה על פני חיי הפוליסה.

3. **הוצאות ההנהלה והכלליות** – הוצאות אלו משמשות בעיקר לתפעול אגף ביטוח החיים של המבטח, והן כוללות הוצאות שכר והוצאות מיכון. כמו כן הן משמשות לניהול תיק ההשקעות בביטוח חיים של המבטח. בעלויות אלו יש פחות תנודות מבסכומי העמלות הנגזרים ישירות מהיקפי המכירות.

4. **ביטוח משנה** – חברות ביטוח בישראל נוהגות לרכוש ביטוח משנה ממבטחי משנה מחוץ לישראל במטרה להקטין את הסיכונים הביטוחיים שחברת הביטוח חשופה להם. בעת רכישת ביטוח משנה חברת הביטוח מעבירה למבטח המשנה את חלקו בפרמיה, ובכך מקטינה את הכנסותיה, ובתמורה מבטח המשנה משתתף בתשלומי התביעות למבוטחים ובתשלומי העמלות לסוכנים לפי חלקו, וכך קטנות הוצאות החברה.

לוח ג-3

רווח מעסקי ביטוח חיים בשנים 2003-2005,
שיעורי השינוי ברווח ונתח השוק בשנת 2005
(באלפי ₪ ובאחוזים)

חברה	2003	2004	2005	שיעור השינוי ברווח מעסקי ביטוח חיים		נתח שוק 2005
				2005-2004	2004-2003	
מגדל	666,383	425,464	590,834	38.9%	-36.2%	28.7%
המגן	70,943	26,515	71,876	171.1%	-62.6%	3.5%
קבוצת מגדל	737,326	451,979	662,710	46.6%	-38.7%	32.2%
כלל	298,555	339,084	319,388	-5.8%	13.6%	15.5%
אריה	34,101	38,614	62,428	61.7%	13.2%	3.0%
קבוצת כלל	332,656	377,698	381,816	1.1%	13.5%	18.5%
הפניקס	270,040	241,534	273,913	13.4%	-10.6%	13.3%
הדר	106,390	123,240	130,787	6.1%	15.8%	6.4%
קבוצת הפניקס	376,430	364,774	404,700	10.9%	-3.1%	19.7%
קבוצת הראל	349,132	315,127	333,166	5.7%	-9.7%	16.2%
מנורה	254,647	249,631	201,647	-19.2%	-2.0%	9.8%
אליהו	32,045	30,396	38,736	27.4%	-5.1%	1.9%
הכשרת הישוב	15,028	8,494	3,021	-64.4%	-43.5%	0.1%
איילון	21,052	26,625	20,271	-23.9%	26.5%	1.0%
ביטוח ישיר	5,981	8,642	9,725	12.5%	44.5%	0.5%
AIG	-2,644	965	3,716	285.1%	136.5%	0.2%
סה"כ	2,121,653	1,834,331	2,059,508	12.3%	-13.5%	100.0%

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

בשנת 2005 עמדו הרווחים בענף ביטוח החיים על כ-2 מיליארד ₪ - עלייה של כ-12.3% לעומת הרווחים שהושגו בשנת 2004. את העלייה אפשר להסביר בעלייה של כ-5.9% בהיקף הפרמיה שגבו החברות ובגידול בכ-6.3% בתשואות שהושגו על נכסי התיק המשתתף ברווחים בשנת 2005 לעומת 2004 (בשנת 2004 עמד שיעור התשואה ברוטו על 8.6% לעומת 14.9% בשנת 2005). אלו גרמו לעלייה של כ-547 מיליון ₪ (גידול של 49%) בהיקף דמי הניהול שנגבו ב-2005 לעומת 2004.

פרמיות לביטוח חיים

הפרמיה המתקבלת מהמבוטח כוללת שלושה רכיבים מרכזיים:

1. ריסק – כיסוי ביטוחי כנגד סיכון של מוות ואבדן כושר עבודה
 2. חיסכון – סכום שהמבוטח צובר לתקופת הפרישה
 3. רכיבי דמי ניהול מפרמיה – סכום או שיעור הנגבה מתוך הפרמיה בגין הוצאות ורווח של חברת הביטוח.
- אופן הקצאת הפרמיה בין הרכיבים משתנה מחברה לחברה ומתכנית לתכנית. בטווח הארוך, ככל שהפוליסה צוברת ותק, היקף ההוצאות של חברת הביטוח קטן (בעיקר רכיב העמלות לסוכנים), וההכנסות מדמי ניהול כספי החיסכון גדלות עם העלייה ביתרת החיסכון.

לוח ג-4

פרמיות לביטוח חיים לפי חברות ביטוח בשנים 2005-2003

(באלפי ₪ ובאחוזים)

חברה	פרמיות			שיעור השינוי בפרמיה		נתח שוק	
	2005	2004	2003	2005-2004	2004-2003	2005	2004
מגדל	3,999,048	3,969,736	3,893,463	0.7%	2.0%	26.2%	27.6%
המגן	657,207	643,864	652,380	2.1%	-1.3%	4.3%	4.5%
קבוצת מגדל	4,656,255	4,613,600	4,545,843	0.9%	1.5%	30.6%	32.1%
כלל	3,098,615	2,972,156	2,889,062	4.3%	2.9%	20.3%	20.7%
אריה	432,685	406,411	375,726	6.5%	8.2%	2.8%	2.8%
קבוצת כלל	3,531,300	3,378,567	3,264,788	4.5%	3.5%	23.2%	23.5%
הפניקס	1,363,572	1,326,141	1,305,270	2.8%	1.6%	8.9%	9.2%
הדר	1,081,265	1,027,674	970,855	5.2%	5.9%	7.1%	7.1%
קבוצת הפניקס	2,444,837	2,353,815	2,276,125	3.9%	3.4%	16.0%	16.4%
קבוצת הראל	2,445,361	2,021,259	1,941,539	21.0%	4.1%	16.0%	14.0%
מנורה	1,424,406	1,333,564	1,307,921	6.8%	2.0%	9.3%	9.3%
הכשרת הישוב	237,709	242,078	277,177	-1.8%	-12.7%	1.6%	1.7%
איילון	216,801	204,742	197,307	5.9%	3.8%	1.4%	1.4%
אליהו	169,302	152,071	147,785	11.3%	2.9%	1.1%	1.1%
ביטוח ישיר	93,245	74,787	50,778	24.7%	47.3%	0.6%	0.5%
AIG	19,558	16,122	13,097	21.3%	23.1%	0.1%	0.1%
סך הכול	15,238,774	14,390,605	14,022,360	5.9%	2.6%	100.0%	100.0%

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

החל ב-2003 נרשמה עלייה מתונה בהיקף הפרמיות בביטוח חיים. מלוח ג-4 אפשר לראות כי תקבולי הפרמיות בשנת 2005 עולים על תקבולי הפרמיות בשנת 2004 ועומדים על כ-15.2 מיליארד ₪ לעומת 14.3 מיליארד ₪ בשנת 2004.

שיעור השינוי בתקבולי הפרמיה לתקופה 2004-2005 עומד על 5.9% ועולה על שיעור השינוי בשנים 2003-2004. אז עמד שיעור זה על 2.6%.

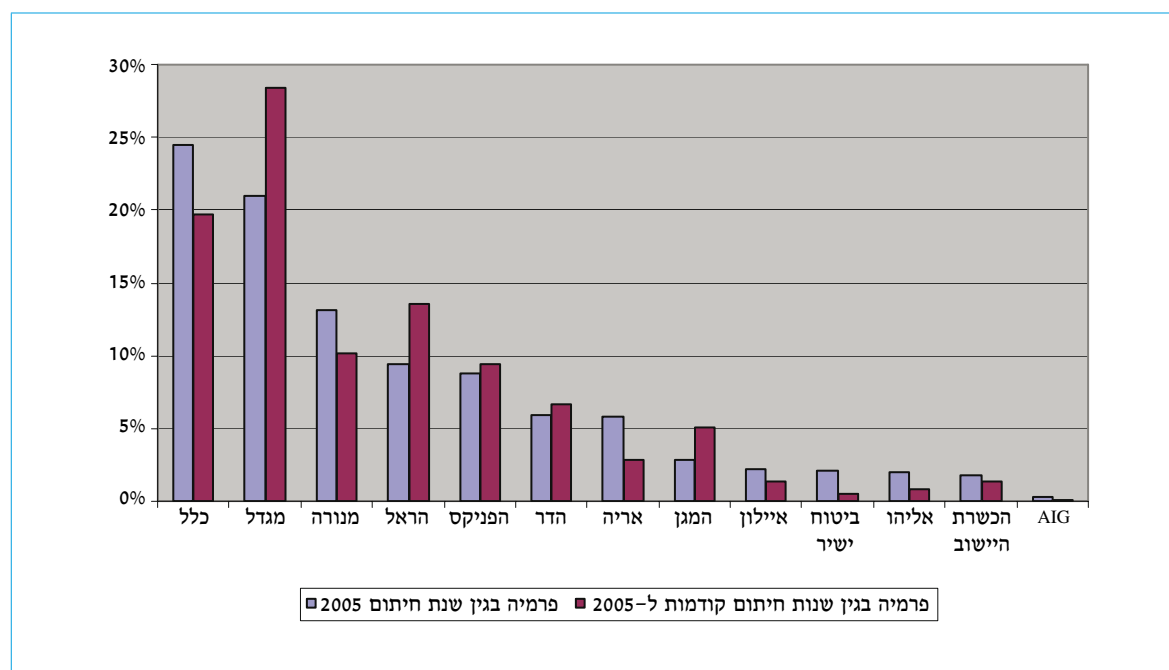
העלייה בתקבולי הפרמיה בארבע השנים האחרונות ממשיכה את היפוך המגמה שהחל בשנת 2002 (ראה דוח הממונה לשנת 2004). אפשר להסביר את היפוך המגמה ביציאת כלל המשק מהמיתון. תקופת המיתון אופיינה בפדיון ובסילוק מסיבי של פוליסות, ואכן אפשר לראות כי בשנת 2005 כל החברות, למעט 'הכשרת הישוב', רשמו עלייה בהיקף הפרמיות לעומת שנת 2004. 'הכשרת הישוב' רשמה ירידה של 1.8% בשנה האחרונה בתקבולי הפרמיות וירידה של 14.5% בשנתיים האחרונות. החברות 'ביטוח ישיר' ו-AIG רשמו שיעורי גידול גבוהים לעומת החברות האחרות - 24.7% ו-21.3%, בהתאמה. עם זה, אין להתעלם מהעובדה שגודלם המוחלט של תיקי הביטוח בחברות אלו קטן מאוד לעומת שאר החברות. חברת הראל רשמה את השיעור הגבוה ביותר מהחברות בעלות מערך השיווק המסורתי, שיעור שינוי של 21%.

לעניין נתח שוק של הפרמיות בגין פוליסות שהונפקו בשנת 2005 (להבדיל מנתח שוק של פרמיות לכלל הפוליסות שהונפקו על פני שנים קודמות כמתואר בלוח ג-4 הקודם): מתרשים ג-1 עולה כי חברת כלל היא בעלת נתח שוק הפרמיות בגין שנת חיתום 2005 הגבוה ביותר - שיעור של 24.4%, שהם 398.6 מיליוני ₪, ואילו חברת מגדל רשמה ירידה בפרמיות בגין שנת החיתום 2005 לעומת שנים קודמות שבהן היה לה נתח השוק הגבוה ביותר.

עם זה, 'קבוצת מגדל' ממשיכה לחלוש על כרבע משוק הביטוח בישראל. חברות 'ביטוח ישיר' ו-AIG הן בעלות נתח השוק הנמוך ביותר, אף שרשמו את שיעור העלייה בנתח שוק הגבוה ביותר מהחברות בשלוש השנים האחרונות.

תרשים ג-1

נתח שוק הפרמיות בגין שנת חיתום 2005 לעומת שנות חיתום קודמות
(באחוזים)

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

תרשים ג-1 מציג את השינויים בנתח השוק של חברות הביטוח בגין פרמיות שהתקבלו בעבור פוליסות משנת חיתום 2005 (בגין פוליסות שאושרו לשיווק לאחר 2004) לבין פרמיות שהתקבלו בעבור פוליסות משנות חיתום קודמות (בעיקר פוליסות מסוג 'עדיף' ו'מעורב'). הצגת הפרמיות הכוללות בענף ביטוח החיים משקפת פעילות היסטורית של שנים רבות, ואילו הנתונים המוצגים בתרשים ג-1 מפרטים את התפלגות הפרמיות על בסיס המכירות החדשות בשנת 2005 ומשקפים את פעילות חברת הביטוח בשנה האחרונה בלבד. הנתונים מצביעים על הרחבת נתח השוק של 'קבוצת כלל', 'מנורה', 'איילון', 'ביטוח ישיר', 'אליהו', 'הכשרת היישוב', ו-AIG. בד בבד עם קיטון נתח השוק של 'קבוצת מגדל', 'קבוצת הפניקס' ו'קבוצת הראל'. עוד אפשר לראות כי 'קבוצת כלל' השיגה את נתח הפרמיות הגבוה ביותר מהפוליסות בשנת החיתום 2005. לעומתה הציגה AIG את נתח הפרמיות הנמוך ביותר מכלל הפוליסות שהונפקו בשנת החיתום 2005.

התחלת שיווקן של הפוליסות החדשות ב-2004 והפסקת שיווקן של פוליסות מסוג 'מעורב' ו'עדיף' דרשה התארגנות מחודשת של החברות, וזו האטה את שיווקן של פוליסות חדשות בחציון הראשון של 2004, בעיקר בקרב החברות הגדולות, אך ב-2005, לעומת 2004, חלה עלייה במספר הפוליסות שהונפקו. לעניין ההשוואה בין נתח שוק בפוליסות לשנת החיתום 2005 לעומת שנת החיתום שקדמה ל-2005 (רובן

פוליסות מסוג 'עדיף' ו'מעורב' אפשר לראות כי ככלל כל חברה שמרה על נתח השוק שלה. יש בכך כדי להעיד כי גודל החברה הוא משתנה חשוב בניבוי נתח שוק עתידי וכי בחברות הביטוח יש יתרון לגודל.

עתודות ביטוח חיים

החזקת העתודה לביטוח חיים נעשית כנגד ההתחייבויות הביטוחיות של חברת הביטוח ומדווחת במאזני החברות. לפי הוראות החוק, חברות הביטוח מחזיקות נכסי ביטוח חיים בנפרד משאר נכסי החברה. לוחות ג-5 ו-ג-6 שלהלן מציגים את שיעור נתח השוק של חברות הביטוח ביחס לעתודה לביטוח חיים, המשקפת את התחייבות החברה כלפי מבטוחיה, הן בתיק המשתתף ברווחים והן בתיק מבטיח תשואה.

בשנת 2005 נמשכה מגמת העלייה בהיקף תיק ביטוח החיים המשתתף ברווחים. בסוף שנת 2004 היו עתודות ביטוח החיים בתיק המשתתף ברווחים כ-59% מסך עתודות ביטוח החיים, ובסוף שנת 2005 עלה שיעורן לכ-62% מסך העתודות. מגמה זו עולה בקנה אחד עם העובדה שהנפקתן של פוליסות ביטוח מבטיחות תשואה המגובות באיגרות חוב מיועדות נפסקה כבר בשנת 1991 כמפורט לעיל. בשנת 2005 השיגו חברות הביטוח תשואה של 14.9% על ההשקעות בתיק המשתתף (וב-2004 תשואה של כ-8.6%). לעומת זאת, תיק מבטיח תשואה מניב תשואה קבועה, שכן מרביתו מושקע באיגרות חוב מיועדות נושאות ריבית בשיעורים של 4% עד 6.2%. מכאן שהעלייה בחלקן של העתודות המשתתפות ברווחים על חשבון העתודות המבטיחות תשואה נובעת גם מהפרשי התשואה שהושגו בשנים 2004-2005, ולא רק מסכומי הפקדות חדשות, גבוהות יותר. סך העתודות בביטוח חיים בתיק משתתף ברווחים בקבוצות 'מגדל' ו'כלל' בשנים 2004 עד 2005 עלה בשיעור 21.3% ו-21.6%, בהתאמה.

לוח ג-5

נתח שוק חברות הביטוח - עתודות ביטוח בתיק משתתף ברווחים בשנים 2003-2005
(באלפי ₪ ובאחוזים)

חברה	סכום העתודה 2003	סכום העתודה 2004	סכום העתודה 2005	אחוז השינוי בעתודות 2005-2004	נתח שוק 2005	שיעור השינוי בנתח השוק 2005-2004
מגדל	15,105,218	17,587,948	21,333,157	21.3%	29.4%	0.1%
המגן	3,115,005	3,647,210	4,419,921	21.2%	6.1%	0.0%
קבוצת מגדל	18,220,223	21,235,158	25,753,078	21.3%	35.5%	0.1%
כלל	10,530,870	12,238,465	14,868,753	21.5%	20.5%	0.2%
אריה	1,161,193	1,447,079	1,769,123	22.3%	2.4%	0.9%
קבוצת כלל	11,692,063	13,685,544	16,637,876	21.6%	23.0%	0.3%
הפניקס	4,660,406	5,459,192	6,609,093	21.1%	9.1%	-0.1%
הדר	3,754,836	4,375,140	5,239,884	19.8%	7.2%	-1.2%
קבוצת הפניקס	8,415,242	9,834,332	11,848,977	20.5%	16.4%	-0.6%
קבוצת הראל	6,609,110	7,677,858	9,204,151	19.9%	12.7%	-1.1%
מנורה	4,661,621	5,351,608	6,603,114	23.4%	9.1%	1.8%
הכשרת הישוב	739,622	824,599	940,025	14.0%	1.3%	-5.9%
אליהו	363,516	412,912	499,900	21.1%	0.7%	-0.1%
איילון	570,412	690,402	856,739	24.1%	1.2%	2.4%
ביטוח ישיר	37,313	63,400	100,823	59.0%	0.1%	31.2%
סה"כ	51,309,122	59,775,813	72,444,683	21.2%	100.0%	0.0%

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

לתמהיל הרכב עתודות ביטוח החיים יש השפעה גם על שיעורי הרווחיות של החברות. דמי הניהול בתיק המשתתף ברווחים בשל פוליסות שהונפקו עד ליום 31 בדצמבר 2003 מסתכם ב-0.6% מסך הנכסים בצירוף 15% מרווחי השקעות. לפיכך, בשנים שבהן התשואות המושגות גבוהות יותר, כפי שאירע בשנת 2005, דמי הניהול עולים עלייה ניכרת.

לוח ג-6 שלהלן מציג את נתח השוק של חברות הביטוח לעניין העתודה בתיק מבטיח תשואה אשר ההשקעות בגינו מניבות מרווח ריבית של כ-1% (ההפרש בין התחייבות התשואה שהמדינה נתנה לחברת הביטוח לבין התשואה המבוטחת שניתנה למבוטח הבודד). בהשוואה לעתודות בגין התיק המשתתף ברווחים, העתודות בגין תיק מבטיח תשואה נשארו ברמה דומה לרמתן בשנים עברו (שיעור שינוי של 21.2% לעומת 5%, בהתאמה),

וכך נוצר פער של כ-30 מיליארד ₪ בין העתודות בגין התיק המשתתף ברווחים לבין תיק מבטיח תשואה, בתוך שלוש שנים בלבד – אם עקב התשואות העודפות שהושגו בתיק המשתתף ברווחים ואם עקב העובדה שפוליסות מבטיחות תשואה המגובות באיגרות חוב ממשלתיות הופסקו לשיווק למבוטחים.

לוח ג-6

נתח שוק חברות הביטוח – עתודות ביטוח בתיק מבטיח תשואה בשנים 2003-2005
(באלפי ₪ ובאחוזים)

חברה	סכום העתודה 2003	סכום העתודה 2004	סכום העתודה 2005	אחוז השינוי בעתודות 2005-2004	נתח שוק 2005
מגדל	13,432,554	13,856,070	14,597,332	5.3%	34.1%
המגן	1,255,391	1,289,879	1,348,520	4.5%	3.2%
קבוצת מגדל	14,687,945	15,145,949	15,945,852	5.3%	37.3%
כלל	8,559,743	8,776,773	9,263,693	5.5%	21.6%
אריה	872,586	828,581	828,581	0.0%	1.9%
קבוצת כלל	9,432,329	9,605,354	10,092,274	5.1%	23.6%
הפניקס	5,055,296	5,139,470	5,366,275	4.4%	12.5%
הדר	1,225,079	1,039,605	1,070,296	3.0%	2.5%
קבוצת הפניקס	6,280,375	6,179,075	6,436,571	4.2%	15.0%
קבוצת הראל	5,293,255	5,304,356	5,714,617	7.7%	13.4%
מנורה	3,439,512	3,415,188	3,449,722	1.0%	8.1%
הכשרת הישוב	482,649	500,962	543,654	8.5%	1.3%
אליהו	447,488	435,347	432,811	-0.6%	1.0%
איילון	186,988	184,381	186,694	1.3%	0.4%
ביטוח ישיר	5,850	386	527	36.5%	0.0%
סה"כ	40,256,391	40,770,998	42,802,722	5.0%	100.0%

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

דמי ניהול בפוליסות לביטוח חיים

את דמי הניהול בפוליסות לביטוח חיים המשתתפות ברווחים, שהונפקו עד שנת 2004, אפשר היה לגבות באחת משתי הדרכים שלהלן:

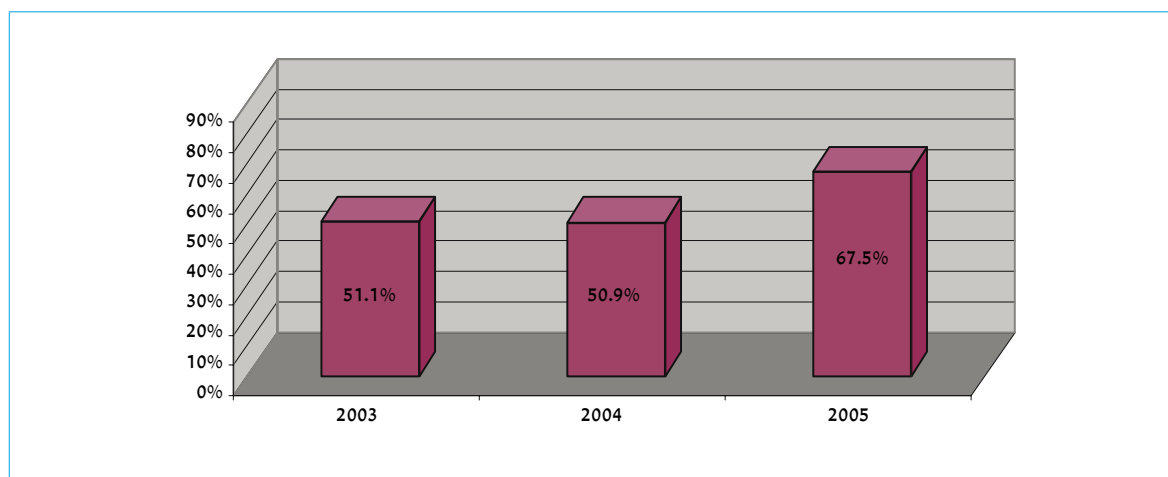
1. גביית 0.84% בשנה מהשווי המשוער של תיק ההשקעות;

2. גביית 0.6% בשנה מהשווי המשוערך של תיק ההשקעות בתוספת 15% מהתשואה הראלית של תיק ההשקעות לאחר ניכוי דמי ניהול קבועים.

בפועל, כל חברות הביטוח בחרו באפשרות השנייה⁴. במסגרת הרפורמה מתחילת 2004 בענף ביטוח החיים (ראה את חוברת האגף לשנת 2003) תוקנו תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזי ביטוח), התשמ"א-1981. על-פי תיקון זה מבטח רשאי לגבות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 1% לשנה מהשווי המשוערך של תיק ההשקעות, אלא אם אישר המפקח אחרת; ובכל מקרה לא יגבה מבטח מעל 2% לשנה מהשווי המשוערך של תיק ההשקעות.

תרשים ג-2

שיעור דמי הניהול מתכניות ביטוח חיים בתיק משתתף ברווחים
מתוך סך הרווחים מעסקי ביטוח חיים בשנים 2003-2005
(באחוזים)

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

כמתואר בתרשים ג-2, בשנת 2005 היוו דמי הניהול שנגבו בתכניות מסוג משתתף ברווחים כ-67.5% מסך הרווחים מעסקי ביטוח החיים. בשנים 2003-2004 היוו רווחי התיק המשתתף כ-51% מסך הרווח מעסקי ביטוח חיים; אך בשנתיים שקדמו להן היה חלקם של דמי הניהול בתיק המשתתף בסך הרווחים מעסקי ביטוח חיים מצומצם יותר (כ-28% וכ-20% בלבד בשנים 2001 ו-2002 בהתאמה). עליה בשיעור דמי הניהול מעידה, בין היתר, על עליה בתשואה שהושגה בתיק משתתף ברווחים, ומהווה תמונת ראי לתוצאות ההשקעה.

4. נוסף על דמי ניהול מתוך החיסכון המצטבר, חברות הביטוח גובות גם דמי ניהול מפרמיה וכן הוצאות נוספות.

לוח ג-7

הכנסות מדמי ניהול ורווחים בביטוח חיים בתיק משתתף ברווחים לפי חברות ביטוח ושיעור ההכנסות מדמי ניהול מתוך הרווח מעסקי ביטוח חיים בשנים 2003-2005 (באלפי ₪ ובאחוזים)

חברה	2005			2004			2003		
	שיעור	רווחים	דמי ניהול	שיעור	רווחים	דמי ניהול	שיעור	רווחים	דמי ניהול
מגדל	70.90%	590,834	418,921	63.49%	425,464	270,111	44.30%	665,418	294,795
המגן	126.68%	71,876	91,051	220.34%	26,515	58,424	84.14%	70,943	59,688
קבוצת מגדל	76.95%	662,710	509,972	72.69%	451,979	328,535	48.14%	736,361	354,483
כלל	87.27%	319,388	278,722	53.86%	339,084	182,618	73.65%	298,555	219,890
אריה	48.30%	62,428	30,151	51.17%	38,614	19,757	71.59%	34,101	24,413
קבוצת כלל	80.90%	381,816	308,873	53.58%	377,698	202,375	73.44%	332,656	244,303
הפניקס	46.22%	273,913	126,593	36.21%	241,534	87,468	38.22%	270,040	103,212
הדר	72.87%	130,787	95,299	55.09%	123,240	67,889	70.76%	106,390	75,285
קבוצת הפניקס	54.83%	404,700	221,892	42.59%	364,774	155,357	47.42%	376,430	178,497
קבוצת הראל	51.42%	333,166	171,325	39.02%	315,127	122,955	41.83%	342,630	143,321
מנורה	67.81%	201,647	136,736	39.49%	249,631	98,582	52.36%	254,647	133,328
הכשרת הישוב	539.72%	3,021	16,305	137.01%	8,494	11,638	80.18%	15,028	12,050
איילון	76.99%	20,271	15,607	43.71%	26,625	11,638	57.24%	21,052	12,050
אליהו	21.17%	38,736	8,199	18.80%	30,396	5,714	18.75%	32,045	6,007
ביטוח ישיר	12.67%	9,725	1,232	8.66%	8,642	748	7.17%	5,981	429
AIG	0.00%	3,716	0	0.00%	965	0	0.00%	-2,644	0
סך הכול	67.50%	2,059,508	1,390,141	50.86%	1,834,331	932,906	51.14%	2,114,186	1,081,210

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

שיעור דמי הניהול בתיק המשתתף מתוך סך הרווחים מעסקי ביטוח חיים נשאר ברמתו הגבוהה משנת 2003. בשנת 2005 נרשם שיעור גבוה יותר של דמי הניהול מתוך הרווחים לעומת שנים קודמות, עלייה של כ-17% ביחס לשנת 2004.

עלייה זו נובעת משלוש סיבות מרכזיות:

1. המשך המגמה החיובית בשוק ההון – מגמה זו נתנה את אותותיה גם במהלך שנת 2005. באותה שנה נרשמה עלייה בשיעור ההכנסות מדמי ניהול בתיק משתתף ברווחים של כ-17% לעומת השנה החולפת. אף

- שהעליות התלולות שנרשמו בשנת 2003 לא חזרו על עצמן (ראה דוח השנה הקודמת), שנת 2005 הייתה שנה חיובית בבורסה לניירות ערך – מדד ת"א 25 עלה ב-33.4% ומדד ת"א 100 עלה ב-29.5%.
2. קיזוז דמי הניהול בפוליסות משתתפות ברווחים שנחתמו עד שנת 2004 – בפוליסות אלו נגבים דמי ניהול של 15% מהתשואה הריאלית. בפועל קיזוז ההפסדים שנרשמו בשנת 2002 בדמי הניהול שנגבו ב-2003, ולכן צומצם סך התקבולים ב-2003.
3. סך הרווחים מעסקי ביטוח החיים ירד בשנת 2004, ולכן, אף שחלה ירידה של כ-14% בדמי הניהול, נותר בעינו סך הנתח של דמי הניהול בתיק המשתתף מסך הרווח מעסקי ביטוח החיים.

לוח ג-8

שיעור רווח מעסקי ביטוח חיים מסך עתודות ביטוח חיים לפי חברות ביטוח בשנים 2002-2005 (באחוזים)

חברה	2002	2003	2004	2005
מגדל	1.2	2.1	1.3	1.6
המגן	0.5	1.4	0.5	1.2
קבוצת מגדל	1.1	2.0	1.2	1.6
כלל	1.2	1.4	1.6	1.3
אריה	1.9	1.5	1.7	2.4
קבוצת כלל	1.3	1.4	1.6	1.4
הפניקס	1.8	2.5	2.2	2.2
הדר	1.8	1.9	2.2	2.0
קבוצת הפניקס	1.8	2.3	2.2	2.2
קבוצת הראל	1.4	2.6	2.3	2.1
מנורה	1.8	2.9	2.8	2.0
הכשרת הישוב	1.2	1.1	0.6	0.2
אליהו	5.5	3.8	3.6	4.1
איילון	3.0	2.4	3.0	1.9
ביטוח ישיר	15.0	8.4	12.2	8.7
AIG	54.9	-234.8	75.5	418.5
סה"כ	1.4	2.1	1.8	1.8

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

אפשר לראות כי בחברות הביטוח הקטנות יחסית, חברות שפעילותן אינה מתרכזת בתחום תכניות ביטוח החיים עם רכיבי חיסכון לטווח ארוך, שיעורי הרווח לעתודות גבוהים יחסית. לעומתן, בחברות הביטוח הגדולות, חברות המתאפיינות בשיווק נרחב של תכניות ביטוח חיים עם רכיב של חיסכון לטווח ארוך, שיעורי הרווח לעתודות נמוכים יחסית. ההסבר לכך נעוץ בעובדה שבתכניות ביטוח חיים לכיסוי ריסק בלבד, הפרמיה שהמבוטח משלם כוללת רק את עלות הריסק בצירוף רכיב הוצאות החברה. עתודות הביטוח בשל ריסק בלבד נמוכות הרבה יותר מהעתודות בשל תכניות ביטוח המשלבות חיסכון, כיוון שבדרך כלל בתכניות כאמור החלק בפרמיה המופנה לחיסכון

גבוה מזה המופנה לרכישת כיסויים ביטוחיים. בהיעדר סכומי חיסכון המהווים את חלק הארי של עתודות ביטוח החיים בתכניות ביטוח חיים עם רכיב חיסכון, העתודות שהחברות רושמות בגין פעילות בענף זה נמוכות.

עמלות לסוכנים והוצאות אחרות בביטוח חיים

מעיון בלוח ג-9 אפשר לראות כי הרפורמה שבוצעה בתחילת שנת 2004 בתכנית ביטוח החיים אכן הביאה כצפוי לידי שינוי במבנה העמלות. שינוי תקנה 4 בתקנות דרכי ההשקעה חייב את חברות הביטוח לממן את עמלות המכירה הגבוהות שהיו נהוגות בתחילת חיי הפוליסה מהונן העצמי של החברות ולא מכספי התיק המשותף כפי שהיה נהוג בעבר וגרם להשטחת העמלות לסוכנים. בכך תרם שינוי זה להעצמת המגמה. בסך הכול, שיעור דמי העמלה מהפרמיה בשנת 2005 היה דומה מאוד לשיעור בשנת 2004 ועמד על כ-11%.

לוח ג-9

שיעור דמי העמלה לסוכנים מהפרמיות בביטוח חיים בשנים 2005-2003
(באלפי ₪ ובאחוזים)

שיעור דמי העמלה השינוי בדמי העמלה		שיעור דמי העמלה מהפרמיה			דמי עמלה ששולמו			
		2005	2004	2003	2005	2004	2003	
2004-2005	2003-2004							
-3.6%	-13.5%	10.6%	11.1%	13.0%	423,361	439,245	507,584	מגדל
-13.4%	-10.6%	8.2%	9.7%	10.7%	54,179	62,571	69,986	המגן
-4.8%	-13.1%	10.3%	10.9%	12.7%	477,540	501,816	577,570	קבוצת מגדל
15.1%	-20.5%	13.0%	11.7%	15.2%	401,704	349,038	438,929	כלל
20.3%	-22.6%	15.3%	13.6%	19.0%	66,394	55,209	71,310	אריה
15.8%	-20.8%	13.3%	12.0%	15.6%	468,098	404,247	510,239	קבוצת כלל
-11.6%	-46.3%	8.1%	9.5%	17.9%	110,853	125,374	233,552	הפניקס
-6.6%	-48.4%	9.7%	10.9%	22.5%	105,057	112,517	218,050	הדר
-9.2%	-47.3%	8.8%	10.1%	19.8%	215,910	237,891	451,602	קבוצת הפניקס
-4.3%	-21.7%	11.0%	14.0%	18.6%	270,046	282,314	360,768	קבוצת הראל
-1.8%	-38.4%	11.6%	12.6%	20.8%	164,611	167,675	272,096	מנורה
0.2%	-8.2%	17.0%	16.7%	15.9%	40,483	40,405	43,993	הכשרת הישוב
-4.2%	-23.0%	10.1%	11.2%	15.1%	22,000	22,956	29,815	איילון
19.5%	3.5%	10.8%	10.0%	10.0%	18,229	15,259	14,740	אליהו
-	-	-	-	-	-	-	-	ביטוח ישיר
25.9%	-70.0%	0.3%	0.3%	1.4%	68	54	180	AIG
0.3%	-26.0%	11.0%	11.6%	16.1%	1,676,985	1,672,617	2,261,003	סה"כ

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

השינוי במבנה העמלות השפיע גם על דירוג החברות המשלמות את העמלות הגבוהות ביותר. החברה ששילמה את שיעור דמי העמלה מפרמיה הגבוה ביותר ב-2005 היא חברת 'הכשרת הישוב' (17%). אחריה אפשר למצוא את חברות 'אריה' (15.3%), 'כלל' (13%) ו'מנורה' (11.6%). ואילו החברה שרשמה את השיעור הנמוך ביותר (0.3%) הייתה AIG.

בהשוואה לשנת 2004 ניכר כי חברת AIG רשמה את שיעור השינוי בדמי העמלה הגבוה ביותר (25.9%) לעומת שנת 2004. באותה שנה רשמה AIG את שיעור הירידה הגבוה ביותר (70%). אחריה באו 'אריה' ו'אליהו'. שיעור השינוי בחברות אלו עמד על 20.3% ו-19.5%, בהתאמה. חברת 'המגן' רשמה את שיעור הירידה הגבוה ביותר (13.4%).

לוח ג-10

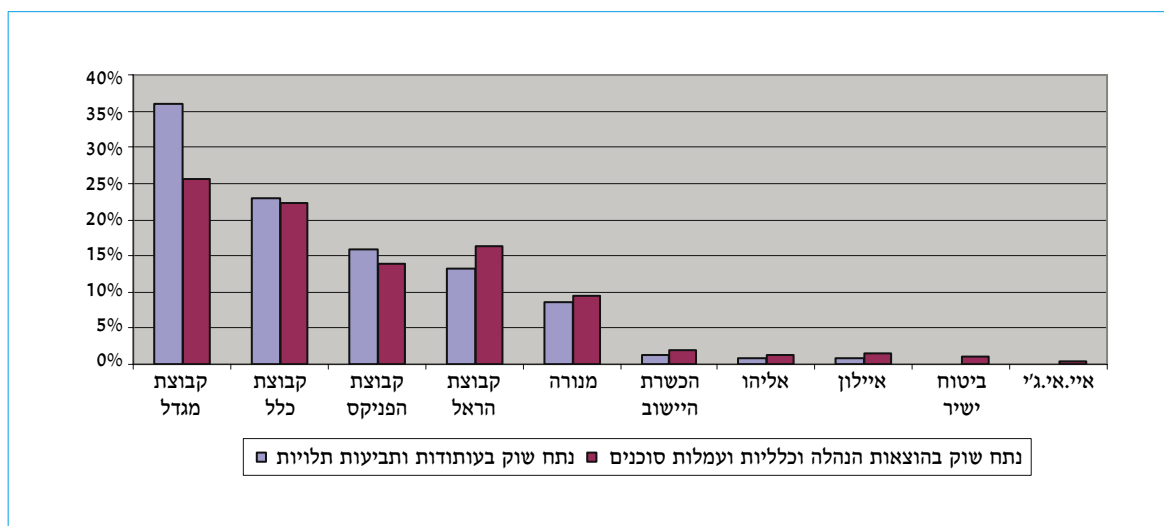
שיעור הוצאות הנהלה וכלליות מתוך סך העתודות ותביעות תלויות בביטוח חיים
לפי חברות בשנים 2003-2005
(באלפי ₪ ובאחוזים)

חברה	הוצאות הנהלה וכלליות			שיעור הוצאות הנהלה וכלליות מתוך העתודות ותביעות תלויות בביטוח חיים			שיעור השינוי בהוצאות הנהלה וכלליות	
	2005	2004	2003	2005	2004	2003	2004-2003	2005-2004
מגדל	295,158	267,152	251,665	0.9%	0.8%	0.8%	6.2%	10.5%
המגן	45,926	55,129	40,164	0.9%	1.1%	0.8%	37.3%	-16.7%
קבוצת מגדל	341,084	322,281	291,829	0.9%	0.9%	0.8%	10.4%	5.8%
כלל	205,204	192,184	198,362	1.0%	0.9%	0.8%	-3.1%	6.8%
אריה	36,133	38,092	37,940	1.8%	1.7%	1.4%	0.4%	-5.1%
קבוצת כלל	241,337	230,276	236,302	1.1%	1.0%	0.9%	-2.6%	4.8%
הפניקס	109,700	101,941	120,127	1.2%	0.9%	0.9%	-15.1%	7.6%
הדר	84,090	76,307	85,565	1.7%	1.3%	1.3%	-10.8%	10.2%
קבוצת הפניקס	193,790	178,248	205,692	1.4%	1.1%	1.0%	-13.3%	8.7%
קבוצת הראל	251,265	231,198	214,414	1.7%	1.7%	1.6%	7.8%	8.7%
מנורה	135,535	120,836	123,220	1.5%	1.4%	1.3%	-1.9%	12.2%
הכשרת הישוב	24,582	21,292	23,785	1.9%	1.6%	1.6%	-10.5%	15.5%
אליהו	21,762	11,979	14,257	1.7%	1.4%	2.3%	-16.0%	81.7%
איילון	27,283	22,475	22,258	2.9%	2.5%	2.6%	1.0%	21.4%
ביטוח ישיר	32,913	29,030	20,408	43.1%	37.4%	27.6%	42.2%	13.4%
AIG	12,286	11,130	9,981	207.7%	299.7%	282.4%	11.5%	10.4%
סה"כ	1,281,837	1,178,745	1,162,146	1.2%	1.1%	1.1%	1.4%	8.7%

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

תרשים ג-3

הוצאות הנהלה וכלליות ועמלות לסוכנים מול העתודות ותביעות תלויות בביטוח חיים לפי חברות בשנת 2005 (באחוזים)

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

דרך נוספת למדידת היתרונות לגודל הקיימים בענף ביטוח החיים מוצגת בתרשים ג-3. תרשים זה מציג את חלקן היחסי של חברות הביטוח בהוצאות ההנהלה וכלליות ועמלות לסוכנים בענף ביטוח החיים אל מול חלקן היחסי בעתודות ותביעות התלויות. לפי יחס זה אפשר לראות כי 'קבוצת מגדל' היחס הטוב ביותר בין כל חברות הביטוח, והיא מחזיקה בכ-36% מסך העתודות והתביעות התלויות בביטוח החיים אל מול 27% בלבד מסך הוצאות ההנהלה וכלליות.

תכניות לביטוח חיים

תכנית לביטוח חיים יכולה לכלול או שלא לכלול רכיב חיסכון, יכולה להימכר כקופת ביטוח (ביטוח מנהלים או ביטוח לעצמאים) הזוכה להטבות מיסוי או כתכנית פרט שאיננה קופת ביטוח ולכן גם אינה זכאית להטבות מיסוי. התכניות עצמן שונות זו מזו בדמי הניהול ובתנאים נוספים.

להלן סוגי תכניות לביטוח חיים המוצעות למבוטחים:

1. תכניות פרט (שאינן מאושרות כקופות גמל ולכן אינן זכאיות להטבות מס בהפקדה) ותכניות עצמאים (המאפשרות קופות גמל ומזכות את המפקיד בהן בהטבות מס, כפוף לתקנות מס הכנסה);
2. תכניות ביטוח מנהלים באמצעות המעביד לעובדים שכירים (המאפשרות קופות גמל);
3. תכניות ביטוח חיים קבוצתיות באמצעות מעבידים, תאגידים וספקי שירות.

לוח ג-11

פרמיות ברוטו על פי סוגי הביטוח בשנים 2003-2005 ושיעורי השינוי
(באלפי ₪ ובאחוזים)

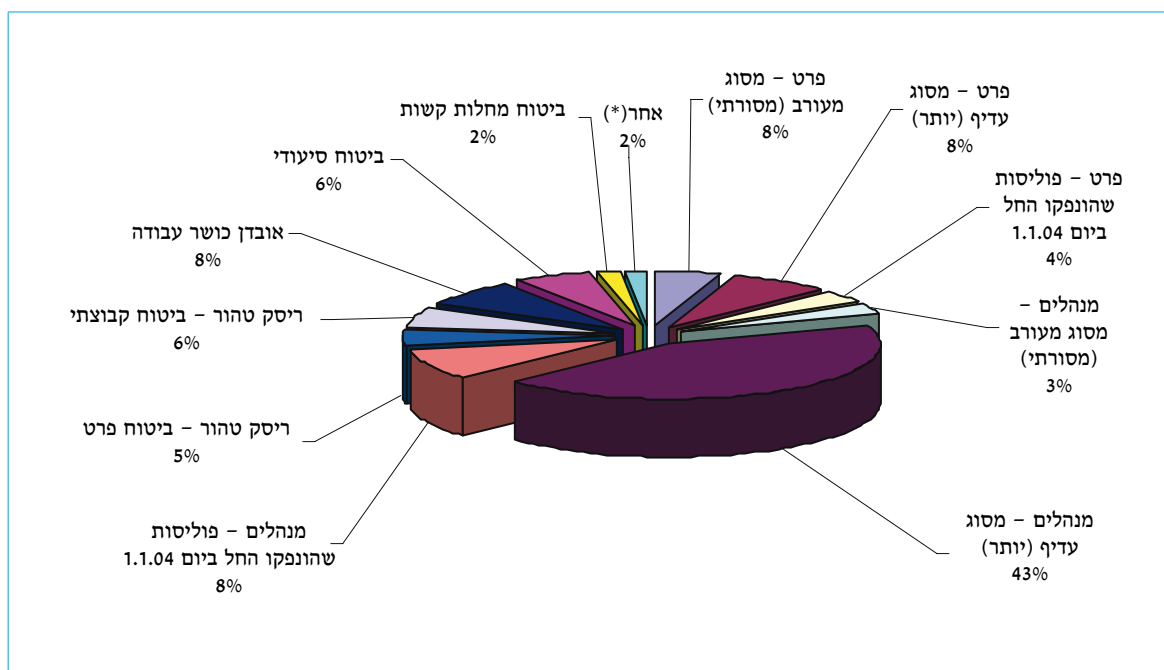
סוג הביטוח	2003	2004	2005	שיעור השינוי בין 2003 ל-2004 (באחוזים)	שיעור השינוי בין 2004 ל-2005 (באחוזים)
פרט - מסוג מעורב (מסורתי)	1,057,922	901,708	772,582	-14.8%	-14.3%
פרט - מסוג עדיף (יותר)	1,651,304	1,415,613	1,190,142	-14.3%	-15.9%
פרט - פוליסות שהונפקו החל ביום 1/1/2004		120,240	558,882		364.8%
מנהלים - מסוג מעורב (מסורתי)	536,768	494,023	458,863	-8.0%	-7.1%
מנהלים - מסוג עדיף (יותר)	7,074,918	7,070,813	6,731,529	-0.1%	-4.8%
מנהלים - פוליסות שהונפקו החל ביום 1/1/2004	26,377	460,449	1,364,576	1645.6%	196.4%
ריסק טהור - ביטוח פרט	642,287	713,860	794,770	11.1%	11.3%
ריסק טהור - ביטוח קבוצתי	886,090	876,406	869,289	-1.1%	-0.8%
סיכום ביניים	11,875,666	12,053,112	12,740,633	1.5%	5.7%
אבדן כושר עבודה	1,178,310	1,220,892	1,227,837	3.6%	0.6%
ביטוח סיעודי	518,814	655,784	873,971	26.4%	33.3%
ביטוח מחלות קשות	267,259	282,906	309,279	5.9%	9.3%
אחר (*)	265,365	286,524	259,737	8.0%	-9.3%
סה"כ	14,105,414	14,499,218	15,411,457	2.8%	6.3%

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון
(*) אחר: כולל ביטוח בריאות

סך הפרמיות בשנת 2005 עמד על כ-15.4 מיליארד ₪. בניכוי ביטוחי אבדן כושר עבודה, ביטוחי בריאות וביטוחי סיעוד עמדה הפרמיה על כ-12.7 מיליארד ₪. שיעור השינוי בפרמיות בין 2004 ל-2005 עומד על 5.7%. הנתונים מרמזים על המשך מגמת ההתאוששות בהיקף הפרמיות לביטוחי חיים שהחלה כבר ב-2004 (רק 1.5% לאחר שנות מיתון קשות - 2002 (-6%) 2003 (-3.2%). העלייה בהיקף הפרמיות שנגבו ב-2005 מוסברת בין השאר ביציאה של המשק הישראלי מהמיתון הכלכלי.

תרשים ג-4

פרמיות ברוטו על פי סוגי ביטוחי חיים בשנת 2005

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

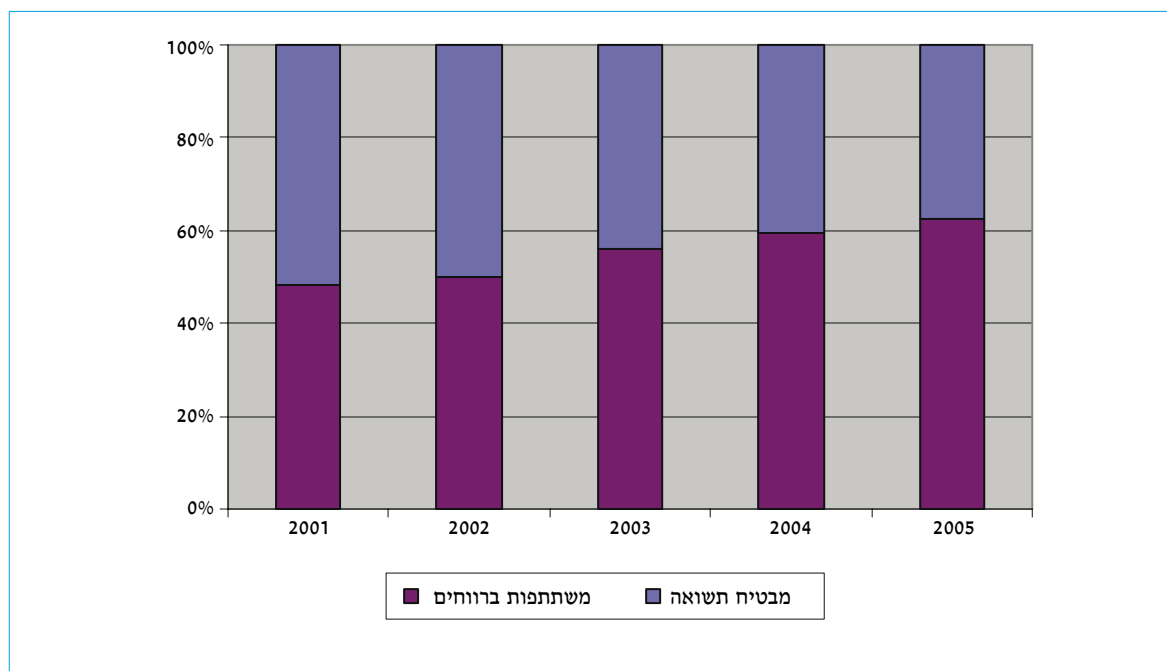
מתרשים ג-4 אפשר להיווכח כי חלק הארי של הפרמיות בשנת 2005 עדיין מופנה לביטוחי מנהלים מסוג עדיף (יותר) - 43%, שיעור זה ירד לעומת 2004 ו-2003. בשנים אלו הוא עמד על 58%-60.7%, בהתאמה. אפשר לראות כי יש מגמת ירידה, ומגמה זו צפויה להתגבר עם השנים בעקבות פדיון או סילוק של פוליסות אלו מחד גיסא ובעקבות הפסקת שיווקן מאידך גיסא.

תיק הנכסים בביטוח חיים

חברות הביטוח משקיעות את הפרמיות המתקבלות בגין תכניות לביטוח חיים בנכסי השקעה, כשם שעושות קרנות פנסיה וקופות גמל. לחברות הביטוח קרנות השקעה המאופיינות במידת הבטחת התשואה על הכספים, כך למשל, כנגד הכספים המנוהלים בקרן א' (קרן א' הייתה פתוחה לקבלת מבוטחים חדשים בשנים 1962-1976), מובטחת תשואה של 4%-5% למבוטחים, ואילו בקרן י' (קרן י' משתתפת ברווחים מ-1992 ואינה משקיעה באג"ח ח"ץ) הופסקה כליל הבטחת התשואה למבוטחים, והכספים מנוהלים בשוק ההון וכפופים לתקנות ההשקעה.

תרשים ג-5

התפלגות תיק הנכסים בענף ביטוח החיים בין תיק משתתף ברווחים לתיק מבטיח
תשואה בשנים 2005-2001
(באחוזים)

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

בין השנים 2001 ל-2005 גדלו תיק המשתתף ברווחים והתיק המבטיח תשואה גם יחד (להלן 'תיק הנכסים') מרמה של 70 מיליארד ₪ בסוף שנת 2001 לרמה של 118 מיליארד ₪ בסוף שנת 2005. יש בכך שיעור גידול ריאלי של 68.2%. בין השנים 2004 ל-2005 גדל תיק הנכסים ראלית ב-14.8 מיליארד ₪ (גידול של 14.3%). לעומת זאת בשנים 2004-2003 גדל תיק הנכסים ראלית ב-8.3 מיליארד ₪ (גידול של 8.8%). הגידול בשווי תיק הנכסים שחל בשנת 2005 נובע בעיקר מהעלייה ברמת התשואות שהושגו בשנת 2005 לעומת רמת התשואות שהושגו בשנת 2004.

מתרשים ג-5 עולה כי חלקו של התיק המשתתף ברווחים מתוך סך כספי החיסכון בביטוח חיים הולך וגדל עם השנים על חשבון חלקו של התיק המבטיח תשואה. את ההסבר לכך אפשר למצוא בהפסקת שיווקן של פוליסות מבטיחות תשואת אג"ח ח"ץ החל ב-1992 ובהתחלת שיווקן של פוליסות משתתפות ברווחים.

לוח ג-12

התפלגות תיק הנכסים בביטוח חיים בשנים 2003-2005
(באחוזים)

סוג הנכס	התפלגות סך תיק הנכסים בביטוח חיים				התפלגות הנכסים בתיק משתתף ברווחים בלבד			
	2003	2004	2005	שיעור השינוי 2005-2004	2003	2004	2005	שיעור השינוי 2005-2004
מזומנים ושווי מזומנים	3.0	3.2	2.6	-0.5	3.7	3.8	2.6	-1.3
איגרות חוב ממשלתיות אחרות	20.9	21.4	15.9	-5.5	36.4	35.1	24.3	-10.8
איגרות חוב ממשלתיות - ח"ץ	31.4	28.4	25.4	-3.0	1.3	1.2	1.1	-0.1
איגרות חוב קונצרניות	10.3	12.3	18.0	5.6	15.6	17.8	25.0	7.2
מניות	11.3	12.5	17.7	5.2	20.5	20.9	28.1	7.2
הלוואות	4.3	5.0	5.3	0.4	2.5	3.3	4.2	0.8
פיקדונות בבנקים ובמוסדות כספיים	13.5	11.8	10.4	-1.4	13.3	11.3	9.7	-1.6
השקעה בחברות מוחזקות	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
זכויות במקרקעין להשכרה	1.5	1.6	1.6	0.1	1.8	1.9	1.9	-0.1
רכוש קבוע	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
סכומים לקבל ממבטחי משנה	0.8	1.6	1.6	0.0	0.6	1.9	1.8	-0.1
פרמיות לגבייה ויתרות סוכנים	0.6	0.6	0.5	-0.1	1.0	0.8	0.6	-0.2
חייבים ויתרות חובה	0.1	0.2	0.2	0.0	0.1	0.2	0.2	0.0
הוצאות רכישה נדחות ורכוש אחר	2.0	1.2	0.6	-0.6	3.2	1.8	0.7	-1.0
סה"כ נכסים ויתרות חובה	100.0	100.0	100.0		100.0	100.0	100.0	

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

בעקבות הפסקת שיווק תכניות מבטיחות תשואה נמשכה מגמת הירידה בשיעור רכיב אג"ח ח"ץ מסך תיק הנכסים בביטוח חיים, ואכן אפשר להבחין כי בין השנים 2004 ו-2005 נרשמה ירידה של 3% בחלקן של אג"ח ח"ץ מסך תיק הנכסים. את מקומן של אג"ח ח"ץ המבטיחות תשואה בתיק המשתתף ברווחים תפסו בעיקר ההשקעה במניות והאג"ח הקונצרניות. לעומת זאת, חלקן בתיק משתתף ברווחים של אג"ח ממשלתי בעל מאפיינים סולידיים הלך וירד.

תשואות חברות הביטוח

החל בשנת 1992 מושקעים הכספים בגין רכיב החיסכון בפוליסות לביטוח חיים בשוק ההון ומושפעים מהרכב תיק הנכסים ומהתשואה המתקבלת (קרן י' ומסלולי השקעה אחרים). חשוב להבחין בין תשואה ברוטו - תשואה

זו מושפעת בין השאר ממדיניות ההשקעה ומאופן ביצועה בתקופה הרלוונטית – לבין תשואה נטו – תשואה זו נזקפת לזכות המבוטח על-פי תנאי הפוליסה שברשותו לאחר ניכוי דמי הניהול.

התשואות שתוצגנה בחלק זה של הדוח מבוססות על התשואות המדווחות ולא דווקא על התשואות בפועל שנזקפו לזכותו של כל מבוטח. התשואות הנזקפות לזכותו של מבוטח בפועל מושפעות ממדדים נוספים, כגון עיתוי ההפקדות וגודלן.

לוח ג-13

תיק משתתף ברווחים – תשואה משוקללת ברוטו, תשואה משוקללת נטו
ודמי ניהול בשנים 2005-2000
(באחוזים)

שנה	תשואה משוקללת ברוטו	תשואה משוקללת נטו	דמי ניהול (קבועים + משתנים)
2000	4.4	3.2	1.2
2001	6.7	5.2	1.5
2002	-6.6	-7.2	0.6
2003	21.0	18.2	2.8
2004	8.6	6.8	1.9
2005	14.9	12.5	2.4

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון
הערה: התשואה המשוקללת מחושבת כמכפלת ערכי התשואות של כל חברה במשקל הנכסים היחסי מכלל החברות.

התשואות בתיק משתתף ברווחים בשנת 2005 היו גבוהות יחסית לרמתן בחמש השנים האחרונות (למעט שנת 2003), ולמרות הירידה שהייתה בשנת 2004 לעומת שנת 2003 אפשר לראות כי הנתונים מבטאים את המשך המגמה החיובית שהחלה בשנת 2003. את העלייה בתשואות התיק המשתתף אפשר לקשור הן בעליות באפיק המנייתי והן בעליות במדדי איגרות החוב השקליות. בשנת 2005 עלה מדד ת"א 25 ב-33.4% ומדד ת"א 100 עלה ב-29.5%. המניות היו בשנה זו כ-17.6% מהרכב התיק המשתתף, ובין היתר תרמו לתשואה ברוטו (14.92%) שהושגה בתיק המשתתף. הדבר בא לידי ביטוי בלוח ג-13. גם בשוק איגרות החוב נמשכה המגמה החיובית שהחלה בשנה הקודמת, אם כי עליות המחירים היו מתונות לעומת העליות של השנים 2003 ו-2004.

לוח ג-14

תשואות ברוטו, נטו והתשואה הממוצעת בשנים 2005-2000 לפי חברות ביטוח
(באחוזים)

שם הקבוצה	שם החברה	תשואה ברוטו						תשואה נטו						תשואה ממוצעת נטו במשך השנים האחרונות	תשואה ממוצעת ברוטו במשך השנים האחרונות
		2005	2004	2003	2002	2001	2000	2005	2004	2003	2002	2001	2000		
מגדל	מגדל	14.9	8.2	20.5	-7.2	7.1	5.1	12.4	6.4	17.9	-7.7	5.5	3.8	7.7	6.1
	המגן	15.6	8.7	20.3	-7.2	7.1	5.1	13.0	6.8	17.7	-7.8	5.5	3.8	7.9	6.2
כלל	כלל	14.9	8.0	21.9	-7.0	6.7	3.5	12.5	6.3	19.1	-7.6	5.2	2.5	7.6	6.0
	אריה	14.7	8.2	22.1	-7.0	6.7	3.4	12.3	6.4	19.2	-7.5	5.2	2.4	7.6	6.0
הפניקס	הפניקס	15.0	9.0	20.5	-5.3	5.4	3.8	12.5	7.1	17.4	-5.9	4.1	2.7	7.7	6.0
	הדר	14.1	8.6	20.4	-7.4	7.3	4.4	11.8	6.7	17.7	-8.0	5.6	3.3	7.6	5.9
הראל	שלוח	14.9	9.7	22.8	-6.8	7.1	3.9	12.5	7.6	19.7	-7.4	5.5	2.8	1.2	0.1
	סהר-ציון				-6.6	7.1	4.5				-7.2	5.5	3.3	1.5	0.4
אחר	מנורה	15.2	10.2	22.8	-5.5	8.2	4.4	12.8	8.1	19.5	-6.1	6.5	3.2	8.8	7.0
	איילון	15.3	7.7	16.0	-5.3	6.7	4.2	13.0	6.4	13.9	-5.9	5.1	3.0	7.2	5.7
	אליהו	12.6	6.8	9.9	-0.8	6.7	3.4	10.6	5.2	8.1	-1.4	5.1	2.3	6.3	4.9
	הכשרת הישוב	13.0	7.0	11.7	-1.6	7.1	5.6	11.1	5.4	9.8	-2.2	5.5	4.2	7.0	5.5

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

לוח ג-15

תשואות ברוטו וגבוהות ונמוכות בשנים 2005-2000
(באחוזים)

שנים	התשואה ברוטו הנמוכה ביותר	התשואה ברוטו הגבוהה ביותר	סטיית תקן מתוקנת
2000	3.4	5.6	0.2
2001	5.4	8.2	0.1
2002	-7.4	-0.8	0.4
2003	10.0	22.8	0.2
2004	6.8	10.2	0.2
2005	12.6	15.6	0.1

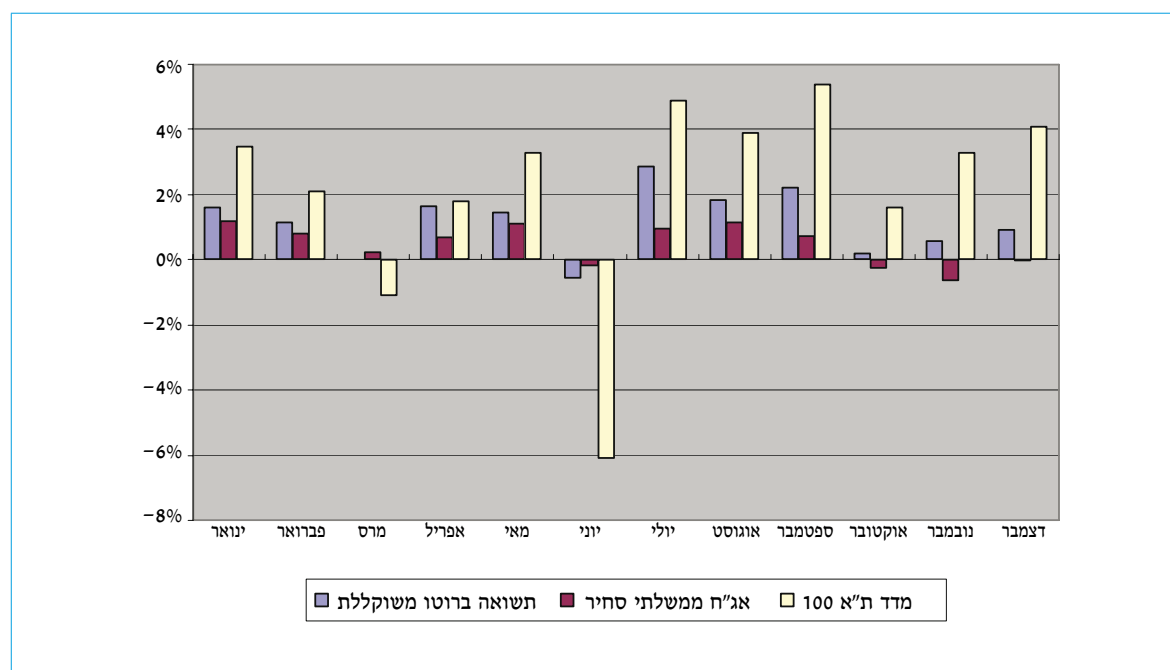
המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

סטיית תקן מתוקנת היא מדד המלמד על הפערים בתשואות שחברות הביטוח משיגות. ככל שסטיית התקן גדולה יותר, ההבדל בין התשואות שחברות הביטוח משיגות הוא הבדל משמעותי יותר. לוח ג-15 מראה כי אין שינוי של ממש בסטיית התקן המתוקנת בשנת 2005 לעומת השנתיים הקודמות. הסיבה לסטיית התקן הנמוכה יחסית טמונה ככל הנראה בעליות השערים שאפיינו את הבורסה בשנים האחרונות.

תכניות ביטוח משתתפות ברווחים מתאפיינות בזקיפת רווחי ההשקעה או הפסדי ההשקעה בניכוי דמי הניהול לזכותם של המבוטחים או לחובתם. ההשקעה בנכסים כפופה להוראות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו) – התשס"א–2001 ולכללים שהמפקח על הביטוח קובע מעת לעת.

תרשים ג-6

התפתחות התשואות ברוטו בתיק משתתף ברווחים (קרן י') בשנת 2005
(באחוזים)

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

שנת 2005 התאפיינה בתשואה משוקללת ברוטו חיובית. את העליות הגבוהות בתשואה בתיק המשתתף אפשר לייחס לתשואות הגבוהות שהשיגו מדדי המניות באותם חודשים. לאורך השנה רשם מדד ת"א 100 תשואות חיוביות בכלל, ובחודשים יולי וספטמבר בפרט. חודש יוני היה החודש היחיד בשנת 2005 שרשם תשואה שלילית. את התשואה השלילית הזאת אפשר לייחס לנתוני התשואה השלילית של מדדי המניות בכלל ושל מדד ת"א 100 בפרט (6.1%).

בדיקה של המתאם בין תשואת התיק המשתתף לבין מדד המניות בשנים 2004 ו-2005 מצביעה על מתאם סטטיסטי של 82%, ואילו איגרות החוב הממשלתיות מתואמות עם תשואת התיק המשתתף ב-48% בלבד. הסיבה לכך היא שאף ששיעור מניות התיק המשתתף הוא כ-15% בלבד, רכיב המניות דינמי ביותר. מכאן נוכל להסיק כי כמו בקופות הגמל כך גם בתיק המשתתף, המדד הרלוונטי ביותר להסבר התנודות הוא מדד המניות. בסך הכול רשם מדד ת"א 100 בשנת 2005 עלייה מצטברת של 18.9%, ומדד האג"ח הכללי התייצב על 1.7%, ואילו מדד המחירים לצרכן שמר על רמה נמוכה והסתכם ב-1.2%.

ניהול סיכונים 300

בחלק זה נציג מדדים לבחינת יציבות וניהול סיכונים של חברות הביטוח בתחום ביטוח החיים. כיום אין סטנדרטיזציה בין-לאומית לרמת סיכון סבירה לחברת ביטוח. אף על פי כן קיימים מודלים בין-לאומיים אשר מציינים מה הם המשתנים הרלוונטיים על מנת לאמוד את רמת הסיכון כאמור.

ביטוח משנה

לוח ג-16

פרמיות בשייר מתוך סך הפרמיות בביטוח חיים בשנים 2005-2000
(באחוזים)

פרמיות בשייר לסך הפרמיות בביטוח חיים	
93.5	2000
94.4	2001
94.3	2002
94.0	2003
94.7	2004
95.3	2005

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

הביטוח הכללי מתאפיין בתקופת פוליסה ובתקבולי פרמיה קצרי מועד (לרוב שנה אחת). לעומתו, ייחודו של מוצר ביטוח חיים גלום בהתחייבות ארוכת הטווח של חברת הביטוח: בדרך כלל הפרמיות מתקבלות על-פני שנים רבות. משתמע כי סך הפרמיות בשנה נתונה בביטוח חיים אינו מכסה בהכרח את הסיכון של חברת הביטוח. הדבר נכון בעיקר בכל הקשור במבוטחים חדשים. הפרמיות שהתקבלו בגין ההסכם הביטוחי שלהם אינן מכסות את גובה הפיצוי שיהיו זכאים לו בקרות מקרה הביטוח. המסקנה היא שהעתודות והתביעות התלויות של חברת הביטוח עשויות להיות עוגן יציבותי מכריע. הסיכונים שחברות הביטוח מקבלות עליהן אינם זהים זה לזה, והם יכולים להשתנות מחברה לחברה. רוב העתודות נקבעות על-פי אומדן אקטוארי. חברות הביטוח פועלות לפיזור הסיכונים הביטוחיים באמצעות מבטחי משנה. ישנם כיסויים אחדים המקובלים בביטוח משנה:

1. ביטוח משנה יחסי (share quota) – כיסוי בשיעור קבוע מכל תביעה
2. ביטוח עודף הפסדים (excess of loss) – כיסוי מעל סכום מסוים לסיכון, לתביעה או לאירוע.

יתרת הסיכון המוטלת על חברת הביטוח נקראת שייר. לוח ג-16 מציג את סך הפרמיות בשייר מתוך סך הפרמיות בביטוח חיים. הלוח מראה כי השייר של חברות הביטוח עלה בכ-1% במהלך השנים האחרונות והוא דומה היום לשיעור המקובל במדינות המערב. ייתכן כי שינויים בסיכונים למיניהם (למשל, עלייה בתוחלת החיים והשפעתה על פוליסות מסוג קצבה, הערכת תביעות עתידיות וכו') משפיעים על ההיערכות המבנית של חברות הביטוח בכל הקשור בהערכה אקטוארית המביאה בחשבון תסריטים שליליים.

פדיון של פוליסות

לוח ג-17

סכומי פדיונות בביטוח חיים ושיעור פוליסות שנפדו מתוך עתודה ממוצעת
בשנים 2005-2003
(באלפי ₪ ובאחוזים)

חברה	סכומי פדיונות בביטוח חיים			שיעור פוליסות שנפדו מתוך עתודה ממוצעת		
	2005	2004	2003	2005	2004	2003
מגדל	1,381,582	1,172,971	1,058,124	5.1%	3.9%	3.1%
המגן	221,497	184,382	181,061	5.5%	4.0%	3.4%
קבוצת מגדל	1,603,079	1,357,353	1,239,185	5.2%	3.9%	3.1%
כלל	1,010,085	957,530	875,001	5.6%	4.7%	3.8%
אריה	113,158	110,798	103,322	5.9%	5.1%	4.2%
קבוצת כלל	1,123,243	1,068,328	978,323	5.7%	4.8%	3.9%
הפניקס	446,124	400,639	365,206	4.7%	3.9%	3.2%
הדר	295,403	264,784	282,512	6.4%	5.0%	4.6%
קבוצת הפניקס	741,527	665,423	647,718	5.3%	4.2%	3.7%
קבוצת הראל	713,104	601,783	519,746	7.0%	4.7%	3.6%
מנורה	520,858	511,598	441,995	6.8%	6.0%	4.7%
הכשרת הישוב	93,456	76,531	72,937	7.9%	5.9%	5.0%
אליהו	64,956	53,917	44,621	8.0%	6.5%	4.9%
איילון	46,501	41,882	50,724	6.6%	5.1%	5.2%
ביטוח ישיר	2,753	3,306	7,140	8.1%	5.8%	7.5%
AIG	0	0	0	0.0%	0.0%	0.0%
סה"כ	4,909,477	4,380,121	4,002,389	5.7%	4.5%	3.6%

המקור: דיווחים שנתיים של חברות הביטוח על בסיס דוחות סולו, עיבודי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

לפדיון כספים בביטוח חיים לפני תום תקופה יש שתי משמעויות, וכל אחת פועלת בכיוון הפוך לרעותה בהשפעתה על הרווחיות: מחד גיסא, הכספים נפדים בערכי פדיון המגלמים קנס למבוטח ורווח לחברה. מאידך גיסא, החברה נאלצת למחוק את הוצאות הרכישה הנדחות הרשומות לפוליסה ולהכיר מיד בהוצאה בדוח רווח והפסד, מכיוון

שלא צפויות עוד הכנסות בעתיד מאותן פוליסות. התמחור של רבות מהפוליסות בשוק מתבסס על היותן תקפות למשך שנים רבות, מאחר שבשנים הראשונות החברה "מפסידה" על הפוליסה, והיא מתחילה להרוויח רק בהמשך, כשדמי ניהול בגין הנכסים עולים (עקב עליית שווי התיק). ההוצאות ודמי העמלה לסוכנים יורדים אז.

לוח ג-17 שלעיל מציג את היקפי הפדיונות של פוליסות ביטוח החיים בשנים 2003-2005. בראייה כלל-ענפית אפשר לראות ששיעור הפדיונות מתוך עתודות ביטוח החיים שעמד בשנת 2004 על 4.5% ירד בשנת 2005 לשיעור של 3.6% מהעתודה הממוצעת בביטוח חיים בסוף שנת 2005. מגמה כללית זו מתקיימת גם בכל אחת מחברות הביטוח, להוציא חברת ביטוח ישיר וחברת איילון. בחברות אלו לא רק שחל גידול ברמת הפדיונות בין השנים 2004 ל-2005 אלא שהן אף החברות המובילות ברמת היקף הפדיונות של פוליסות ביטוח החיים; ברשימת החברות בעלות שיעור הביטולים הגבוה יחסית נמצאות חברות הביטוח 'ביטוח ישיר', 'איילון', 'הכשרת הישוב', 'אליהו' ו'מנורה'. ואולם, בחברות ביטוח אחדות, כגון 'מגדל' 'הפניקס' ו'כלל' ירד בעקביות שיעור הפדיונות אל מתחת ל-4%. נתון זה משקף יכולת טובה יותר של חברת הביטוח לשמר תיק ולהקפיד על איכות סוכני הביטוח המבצעים בעבור החברה את עבודת השיווק. יתר על כן, הסכום המוחלט של הפדיונות בכל החברות בשנת 2005 קטן הרבה יותר לעומת השנה הקודמת, והסתכם ב-4 מיליארד ₪.

ביטול פוליסות וסילוקן

פוליסה מסולקת – פוליסה שתשלום הפרמיה בגינה הופסק, אולם לא נפדו הכספים, ולכן החברה ממשיכה להשקיע את החיסכון, לצבור תשואה ולגבות דמי ניהול.

פוליסה מבוטלת – פוליסה שנפדתה טרם הגעתה לתום התקופה.

לוח ג-18 מציג את שיעור הפוליסות שהונפקו בשנים 2000-2005 ואשר בוטלו או סולקו עד סוף שנת 2005. מהנתונים המובאים בלוח ג-18 אפשר לראות כי:

- רק כ-34% מהפוליסות שהונפקו בשנת 2000 בכל חברות הביטוח עדיין תקפות. חברת הכשרת הישוב רשמה את השיעור הגבוה ביותר בביטול וסילוק של פוליסות בשנה זו.
- מהנתונים המספריים אפשר להסיק ככלל כי אין קשר בין נתח השוק של החברה לבין שיעור הפדיונות (ביטולים) והסילוקים.

לוח ג-18

שיעור פוליסות מבוטלות ומסולקות מסך הפוליסות שהונפקו בשנים 2000-2005
(באחוזים מצטברים)

2005		2004		2003		2002		2001		2000		ממוצע חברות הביטוח
מבוטל	מסולק	מבוטל	מסולק	מבוטל	מסולק	מבוטל	מסולק	מבוטל	מסולק	מבוטל	מסולק	
4.0%	4.6%	12.9%	10.6%	17.6%	21.5%	21.5%	27.6%	23.57%	35.7%	20.7%	45.6%	